

doi: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2018.02.050>

УДК 346.34

В.Г. ОЛЮХА, д-р юрид. наук, завідувач кафедри конституційного, міжнародного та приватного права
Криворізький факультет Національного університету
«Одеська юридична академія», м. Кривий Ріг, Україна
 orcid.org/0000-0002-3339-1154

ГОСПОДАРЬКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В АУТСОРСИНГОВИХ ВІДНОСИНАХ

Ключові слова: аутсорсинг, договір аутсорсингу, інформаційна безпека, господарсько-правові засоби.

Проаналізовано забезпечення інформаційної безпеки у аутсорсингових економічних відносинах. Зроблено висновок про те, що господарський договір аутсорсингу є найдоцільнішою правовою формою забезпечення зниження ризику використання інформації підприємства-замовника аутсорсером у супереч його інтересам. Також для цієї мети можуть бути використані локальні корпоративні акти, прогнозування. Обґрунтовано висновок про необхідність ухвалення нормативно-правового акта щодо договору аутсорсингу.

Вступ. Аутсорсинг є однією з інноваційних моделей управління підприємством, здатною оптимізувати бізнес-процеси, знизити трансакційні витрати та на цій основі забезпечити отримання прибутку навіть у несприятливих економічних умовах. Проте практика свідчить, що перехід до системи аутсорсингу не завжди дає очікуваний економічний ефект. Однією з причин є неналежне забезпечення інформаційної безпеки аутсорсингових відносин засобами саморегулювання, оскільки у нашій країні такі відносини на законодавчому рівні практично не урегульовані. Водночас необхідним є усвідомлення напрямів розвитку державного впливу на зазначені відносини, виокремлення доцільних для вирішення цієї проблеми господарсько-правових засобів. Тому дослідження напрямів використання актів саморегулювання аутсорсингових відносин для забезпечення інформаційної безпеки, а також і напрямів розвитку державного впливу на ці відносини є необхідним як з теоретичних, так і суто практичних міркувань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Договір аутсорсингу як одну з форм взаємодії суб'єктів господарських правовідносин та напрями удосконалення законодавства щодо аутсорсингу розглянув М.М. Єфименко. Особливості договірної регулювання банківського аутсорсингу дослідила А.І. Кузнецова. Розмежування договорів аутсорсингу та аутстафінгу проведено у наукових статтях О.Б. Полякової та А.О. Згама. Правову природу договору аутсорсингу та управління ризиками у ньому розкрито у статтях А.В. Фадєєва. Правову природу договорів аутсорсингу та аутстафінгу, напрями їхнього застосування у діяльності будівельних підприємств визначив у своїх нау-

кових працях і автор цієї статті. Проте проблемам забезпечення інформаційної безпеки в аутсорсингових відносинах на основі взаємодії локальних актів підприємства та господарського договору аутсорсингу науковці належної уваги не приділяли. Викладене і обумовлює актуальність теми даного дослідження.

Мета статті — визначення господарсько-правових засобів саморегулювання, що можуть бути використані для забезпечення інформаційної безпеки замовника аутсорсингових робіт, послуг та виявлення найдоцільніших шляхів використання державного впливу для вирішення цієї важливої проблеми.

Результати дослідження. Аутсорсинг полягає у передачі підприємством-замовником певної виробничої діяльності (повністю або частково) або певних бізнес-процесів не своїм штатним працівникам, а зовнішньому виконавцю, яким може бути або юридична особа, або фізична особа-підприємець. Необхідною умовою забезпечення ефективності аутсорсингової діяльності є надання замовником повної і достовірної інформації аутсорсеру щодо своєї діяльності. Разом з тим, потрібно створити модель взаємовідносин між учасниками аутсорсингових відносин, яка забезпечуватиме інформаційну безпеку підприємства-замовника.

Безумовно, не усі види робіт, послуг, що виконує аутсорсер, пов'язані із доступом до комерційної таємниці. Наприклад, роботи, що не потребують високої кваліфікації (прибирання, діяльність колл-центрів, земляні, кам'яні будівельні роботи, ремонт устаткування, токарні роботи тощо).

Натомість така діяльність як кадровий облік та підбір персоналу, бухгалтерські та юридичні послуги, інжиніринг, ведення комп'ютерних баз даних, настроювання та оптимізація системного програмного забезпечення, обслуговування комп'ютерної техніки та мереж, забезпечення безпеки та охорони, оформлення митних процедур дає змогу аутсорсеру отримати доступ до різного роду документації підприємства-замовника, у якій міститься конфіденційна інформація.

У техніко-економічній документації відображаються відомості: щодо потенційної ємності ринку і ринкових цін на продукцію; продуктивної потужності майбутнього об'єкта; його міцності та надійності; енергопостачання, сировинних та інших матеріалів, що викорис-

товуються у виробничому процесі; транспортних та інших елементах інфраструктури; технології; сумісності продукції і застосовуваних у виробництві технічних рішень; способів організації робіт та накладних витрат; матеріалів, що використовуються у виробничій діяльності.

Кадрова документація дає можливість отримати інформацію про штатний розпис підприємства-замовника, персональні дані його штатних працівників, їхню кваліфікацію, чисельність робочої сили, структурну побудову підприємства тощо.

Внаслідок проведення бухгалтерського аутсорсингу виконавець має доступ до інформації про контрагентів, прибутки та витрати, розмір заробітної плати та проведені відрахування на неї, наявність та склад майна, наявні кредиторські та дебіторські заборгованості, а також і про недоліки у бухгалтерському та податковому обліку. Юридичний аутсорсинг допомагає отримати інформацію про умови договорів з контрагентами, про ліцензії, судові спори, претензії щодо якості товарів, робіт та послуг, проблеми у розрахунках, тощо. Також останні два види аутсорсингу дають змогу отримати інформацію про схеми оптимізації оподаткування та іншої виробничої та комерційної діяльності підприємства-замовника, правові бар'єри та способи їх подолання, що застосовує підприємство-замовник. Консалтинговий, інжиніринговий аутсорсинг надає виконавцю доступ до секретів виробництва (ноу-хау), технічної документації. Безумовно, цей перелік не є вичерпним, і його можна розширювати за видами економічної діяльності.

Які ж господарсько-правові засоби можуть знадобитися для вирішення вказаних завдань? А.В. Фадеев протидію ризикам в аутсорсингових відносинах вбачає у двох правових формах: на рівні нормативно-правових актів та за допомогою договору [1, с. 52]. Якщо останнє твердження не викликає зауважень, то з першим твердженням важко погодитись із таких міркувань.

Нормативно-правове регулювання доволі складно визнати таким господарсько-правовим засобом, за допомогою якого може здійснюватися управління ризиком в аутсорсингових відносинах і який, зокрема, може знизити або усунути ризик розголошення конфіденційної інформації або використання її у супереч інтересам підприємства-замовника. Сторони

аутсорсингових відносин не можуть забезпечити ухвалення нормативно-правових актів. Також доволі часто державні органи ухвалюють нормативно-правові акти, що містять диспозитивні норми щодо регулювання договірних конструкцій, і контрагенти мають самостійно у договорі наповнювати загальні законодавчі положення конкретним змістом. Крім того, нормативно-правове регулювання є скоріше непрямим господарсько-правовим засобом державної підтримки суб'єктів господарської діяльності. Як справедливо вказується у науковій літературі, «державна підтримка може мати не лише економічний зміст, але й надаватися шляхом утворення сприятливих законодавчих умов для здійснення господарської діяльності» [2, с. 9].

А.В. Фадеєв обґрунтовує, що видами такої першої форми є ліцензування певних видів господарської діяльності, що можуть завдати значної шкоди через виток інформації, затвердження примірної форми договору аутсорсингу, створення правових умов для страхування ризиків діяльності, що проводиться на умовах аутсорсингу [1, с. 50—52]. Затвердження примірної форми договору аутсорсингу є можливим на рівні підзаконного акта, але тільки за умови визначення у ньому поняття договору аутсорсингу, та окреслення його істотних умов. Щодо створення умов для страхування ризиків аутсорсингової діяльності, необхідно врахувати, що у науковій літературі проводиться поділ страхових правовідносин у сфері господарювання за галузями економіки (в агропромисловому комплексі, у будівництві, у сфері фінансів, у галузі транспорту тощо) [3, с. 32]. Аутсорсингова діяльність може проводитись у будь-яких сферах економічної діяльності, тому правові умови страхування ризиків у аутсорсинговій діяльності вже існують. Інша річ, що мова може йти про їхню удосконалення.

Т.І. Швидка серед господарсько-правових засобів забезпечення підвищення конкурентоздатності національної економіки виділяє державне страхування комерційних ризиків у сфері виробництва особливо перспективних конкурентоздатних видів товарів та послуг [4, с. 262—263]. У процесі екстраполявання її підходу на аутсорсингові відносини можна констатувати доцільність використання державного страхування ризику недотримання інформаційної безпеки при запровадженні

аутсорсингу у вищевказаних економічних сферах. Також страхування державою аутсорсингових ризиків є можливим у разі запровадження аутсорсингу у межах державно-приватного партнерства.

Пропозиція щодо ліцензування аутсорсингової діяльності викликає певні зауваження з декількох причин. По-перше, як показано вище, існує значний перелік видів аутсорсингової діяльності, що дає змогу отримати доступ до важливої конфіденційної інформації. Доволі важко визначити об'єктивні критерії для окреслення й уведення ліцензування для таких видів економічної діяльності, отже, такий практично безмежний перелік значною мірою ускладнить господарську діяльність. По-друге, напрям розвитку, обраний Україною щодо вступу до ЄС, вимагає збереження державного ліцензування для обмеженої кількості видів економічної діяльності (для тих, що становлять значний суспільний інтерес), забезпечення переходу від ліцензування до сертифікації, надання доступу до професійної діяльності від державних органів до саморегулювальних організацій.

Як відомо, ліцензування є одним із основних засобів регулювального впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання. Воно вже запроваджено для тих видів економічної діяльності, що становлять значний суспільний інтерес. Оскільки аутсорсинг також може бути застосований у різних сферах економічної діяльності, доцільно доопрацьовувати вже наявні режими ліцензування. Тобто ліцензування як господарсько-правовий засіб може використовуватись для забезпечення інформаційної безпеки аутсорсингових відносин тільки для тих видів діяльності, які вже підлягають ліцензуванню шляхом внесення відповідних змін до ліцензійних умов.

Натомість господарський договір — правова основа аутсорсингових відносин. Доволі часто на практиці сторони обмежуються тільки укладенням договору аутсорсингу, яким і визначають всі питання організації взаємовідносин між ними і щодо забезпечення інформаційної безпеки тощо. Так, умови про конфіденційність можуть визначатись або безпосередньо у тексті договору, або у додатках до нього. Сторони безпосередньо у тексті договору можуть встановити перелік інформації, яку вони вважають конфіденційною, визначи-

ти порядок роботи з документами (передання та повернення, порядок зберігання, кількість екземплярів певних документів, наявних у сторін, можливість їх копіювання, знищення тощо), а перелік осіб, які мають право на доступ до документів та до такої інформації, визначити у додатках. Окремо у договорі мають бути окреслені захисні застереження, якими встановлюється заборона використовувати у власних цілях та передавати третім особам інформацію, що була отримана внаслідок виконання договірних зобов'язань. Також договір детально має передбачати порядок доведення та узгодження завдань, передачі необхідного для належного їх виконання, заходи зі сприяння замовнику, забезпечення прав інтелектуальної власності, відповідальність за розголошення конфіденційної інформації, порядок визначення розміру збитків від цього та способи їх покриття.

Договір аутсорсингу є засобом саморегулювання господарської діяльності, що складає основу правового регулювання аутсорсингових відносин і забезпечення інформаційної безпеки у них тощо. У науковій літературі було запропоновано поділ засобів саморегулювання господарської діяльності на договірне, корпоративне, інституційне [5, с. 69]. З цим можна погодитись із тим доповненням, що корпоративне регулювання є частиною локального регулювання, тому точніше іменувати його не корпоративним, а локальним регулюванням. Отже, постає питання: чи можна визнати, що і акти локального регулювання підприємства, а не тільки господарський договір, здатні забезпечити управління ризиками в аутсорсингових відносинах?

На перший погляд — ні. О.В. Джуринський зазначає, що однією з особливостей локальних нормативно-правових актів господарського законодавства є те, що вони регулюють внутрішньогосподарські відносини [6, с. 113]. На цю їхню властивість вказує і М.П. Руденко, який наголошує, що приписи локальних актів одного суб'єкта господарювання не поширюють свою дію на інших суб'єктів господарювання, які впорядковують свої внутрішньогосподарські відносини самостійно [7, с. 109]. Проте з цими твердженнями можна погодитись лише частково. Дійсно, локальні акти регулюють внутрішньогосподарські відносини, але сторони мають змогу поширити дію

власних локальних актів на взаємовідносини контрагентів господарським договором.

Для забезпечення інформаційної безпеки у аутсорсингових відносинах кожна із сторін може ухвалювати відповідні положення, затверджувати їх власними наказами та розповсюджувати їх дію на контрагента, використавши договір аутсорсингу, яким поширити їх дію на відносини між ними. У цьому випадку зазначені локальні акти можуть бути оформлені як додатки до договору аутсорсингу або ж договір може містити посилання на них. Так, підприємство-замовник локальними актами може встановлювати порядок збереження комерційної таємниці, передачі документів, пропускового режиму, переміщення по території підприємства, перелік конфіденційної інформації та порядок її надання третім особам тощо. Аутсорсер у локальних актах може визначити перелік відповідальних працівників, допущених до роботи з конфіденційною інформацією підприємства-замовника.

Іншим важливим для забезпечення інформаційної безпеки у аутсорсингових відносинах локальним актом є статут корпорації, оскільки він, як справедливо вказується у науковій літературі, є основою локального регулювання [6, с. 76; 8, с. 4]. Саме статут визначає компетенцію органів управління корпорацією щодо ухвалення та оформлення рішення про запровадження аутсорсингової моделі, укладення відповідного господарського договору, забезпечення інформаційної безпеки.

Наступним господарсько-правовим засобом зниження ризиків аутсорсингової діяльності, що на практиці використовується недостатньо, зокрема щодо інформаційної безпеки, є прогнозування із застосуванням програмно-координаційних методів. У його межах необхідно розробити програму запровадження аутсорсингу, де серед іншого окремо визначити всі інформаційні ризики і шляхи їхнього зниження та необхідне для цього правове забезпечення.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави для твердження про те, що у сучасних умовах найдоцільнішим серед господарсько-правових засобів саморегулювання для забезпечення інформаційної безпеки у аутсорсингових відносинах є господарсько-правовий договір аутсорсингу. Регулювальний вплив цього засобу саморегулювання на зниження інформа-

ційних ризиків підприємства-замовника є настільки значним, що його можна використовувати самостійно без інших господарсько-правових засобів. Варто зазначити, що ефективність регулювального впливу договору аутсорсингу підвищується за умови використання його у поєднанні з локальними корпоративними актами. При цьому договір аутсорсингу створює основу їхнього застосування. Для забезпечення інформаційної безпеки в аутсорсингових відносинах підприємство-замовник може ухвалювати положення, у яких встановлювати види конфіденційної інформації, порядок її виготовлення, збереження, обробки, надання доступу до неї тощо, а також договором аутсорсингу поширювати їхню дію на контрагента.

Для ефективності запровадження аутсорсингу та забезпечення інформаційної безпеки аутсорсингових відносин доцільним є використання такого господарсько-правового засобу як прогнозування на основі програмно-цільового методу. Це допомагає керівникам підприємства-замовника чітко усвідомити ризики запровадження аутсорсингу, шляхи їх зниження та правові засоби, необхідні для цього, визначити темпоральні показники. Варто зазначити, що розробка прогнозів запровадження аутсорсингу та їх реалізація на практиці можлива тільки за умови урахування положень такого локального корпоративного акта як статут корпорації, адже саме у ньому розкриваються повноваження органів управління корпорацією.

Застосування засобів державного впливу для забезпечення інформаційної безпеки в аутсорсингових відносинах у сучасних умовах видається не зовсім доцільним, оскільки в Україні практично відсутні нормативно-правові акти з регулювання аутсорсингу. Перспективним для забезпечення інформаційної безпеки аутсорсингових відносин є ухвалення нормативно-правового акта із визначенням поняття договору аутсорсингу, його істотних умов, порядку його укладення, затвердження примірною договору аутсорсингу. Уведення окремого ліцензування аутсорсингової діяльності є недоцільним з огляду на те, що воно застосовується щодо суспільно значимих видів господарської діяльності, у яких також може застосовуватись аутсорсинг. Тому можна посилювати ліцензійні вимоги щодо дотримання інформаційної безпеки в наявних ліцензованих видах економічної діяльності. Доцільним є державне страхування ризику недотримання інформаційної безпеки під час запровадження аутсорсингу у суспільно значимих економічних проектах або у межах державно-приватного партнерства.

Виконане дослідження господарсько-правового забезпечення інформаційної безпеки підприємства-замовника аутсорсингу свідчить про плідність даної теми для дослідження. Перспективним напрямом може бути з'ясування конкретного змісту договору аутсорсингу та локальних актів, їхні співвідношення та взаємодія.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Фадеев А.В. Управление рисками у договоре аутсорсингу. *Економіка та право*. 2017. № 3 (48). С. 48—53. doi: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2017.03.048>
2. Лічак Д.В. Господарсько-правове забезпечення непрямої державної підтримки суб'єктів господарювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2011. 23 с.
3. Пацурія Н.Б., Войцеховська І.М., Головачова А.С. Правове регулювання діяльності у сфері страхування та перестрахування: проблеми теорії та практики. Київ: Ліра-К, 2017. 256 с.
4. Швидка Т.І. Господарсько-правові засоби забезпечення конкурентоздатності національної економіки. *Економічна теорія та право*. 2015. № 1. С. 257—267.
5. Гончаренко О. Види саморегулювання господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 68—72.
6. Джурицький О.В. Джерела господарського права України. Київ: Ліра-К, 2016. 200 с.
7. Руденко М.П. Локальне регулювання внутрішньогосподарських відносин: сутність та принципи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2016. Вип. 38. Т. 1. С. 108—111.
8. Тичкова О.Ю. Локальні корпоративні акти у цивільно-правовому регулюванні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2009. 16 с.

Надійшла 21.05.2018

REFERENCES

1. Fadiiev A.V. Upravlinnia ryzykamy u dohovori autsorsynhu. *Ekonomika ta pravo*. 2017. No. 3 (48). S. 48—53. doi: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2017.03.048> [in Ukrainian].

2. Lichak D.V. *Hospodarsko-pravove zabezpechennia nepriamoi derzhavnoi pidtrymky subiektiv hospodariuvannia: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk.* Odesa, 2011. 23 s. [in Ukrainian].
3. Patsuriia N.B., Voitsekhovska I.M., Holovachova A.S. *Pravove rehuliuвання діяльності u sferi strakhuvannia ta pere-strakhuvannia: problemy teorii ta praktyky.* Kyiv: Lira-K, 2017. 256 s. [in Ukrainian].
4. Shvydka T.I. *Hospodarsko-pravovi zasoby zabezpechennia konkurentozdatnosti natsionalnoi ekonomiky. Ekonomichna teoriia ta pravo.* 2015. No. 1. S. 257-267 [in Ukrainian].
5. Honcharenko O. *Vydy samorehuliuвання hospodarskoi діяльності. Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo.* 2016. No. 11. S. 68-72 [in Ukrainian].
6. Dzhuryynskiy O.V. *Dzherela hospodarskoho prava Ukrainy.* Kyiv: Lira-K, 2016. 200 s. [in Ukrainian].
7. Rudenko M.P. *Lokalne rehuliuвання vnutrishnohospodarskykh vidnosyn: sutnist ta pryntsyipy. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya Pravo.* 2016. Is. 38. Vol. 1. S. 108-111 [in Ukrainian].
8. Tychkova O.Iu. *Lokalni korporatyvni akty u tsyvilno-pravovomu rehuliuванні : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.03.* Harkiv, 2009. 16 s. [in Ukrainian].

Received 21.05.2018

В.Г. Олюха

Криворожский факультет Национального университета
«Одесская юридическая академия», г. Кривой Рог, Украина

ХОЗЯЙСТВЕННО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В АУТСОРСИНГОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ

Проанализировано обеспечение информационной безопасности в аутсорсинговых экономических отношениях. Сделан вывод о том, что хозяйственный договор аутсорсинга — наиболее целесообразная правовая форма обеспечения снижения риска использования информации предприятия-заказчика аутсорсером вопреки его интересам. Также для этой цели могут быть использованы локальные корпоративные акты, прогнозирование. Обоснован вывод о необходимости принятия нормативно-правового акта о договоре аутсорсинга.

Ключевые слова: аутсорсинг, договор аутсорсинга, информационная безопасность, хозяйственно-правовые средства.

V.G. Oliukha

Kyryv Rih Faculty of the National University «Odessa Law Academy», Kryvyi Rih, Ukraine
orcid.org/0000-0002-3339-1154

ECONOMIC AND LEGAL ENFORCEMENT THE INFORMATION SECURITY OF OUTSOURCING RELATIONS

The article is devoted to the analysis of the provision of information security in outsourcing economic relations. In modern conditions, the most expedient among economic and legal means of self-regulation to provide information security in outsourcing relations is the economic-legal contract of outsourcing. Regulatory influence of this means of self-regulation on reducing information risks of the enterprise-customer is so significant that it can be used independently without other economic and legal means. The effectiveness of the regulatory influence of an outsourcing contract increases if it is used in conjunction with local corporate acts. The contract of outsourcing creates the basis for their application. In order to ensure information security in outsourcing, the enterprise-customer may take provisions which specify the types of confidential information, the procedure for their production, preservation, processing, granting access, etc., and the outsourcing agreement, to extend their effect to the counterparty.

For the effectiveness of implementing outsourcing and securing the information security of outsourcing relations, it is expedient to use such economic and legal means as forecasting on the basis of the program-target method. This allows the managers of the enterprise-company to clearly understand the risks of implementing outsourcing, the ways of reducing them, and the legal means needed for this, to determine the temporal indicators. The development of forecasts for the implementation of outsourcing and their implementation in practice is only possible subject to the provisions of such a local corporate act as the charter of the corporation, because it just reveals the authority of the corporate governance bodies.

The use of state-owned means to provide information security outsourcing relations in modern conditions is not entirely feasible, since Ukraine has virtually no regulatory framework for outsourcing regulation. Promising to provide information security outsourcing relations is the adoption of a regulatory act to determine the concept of outsourcing contract, its essential conditions, the order of its conclusion and approval of an exemplary outsourcing contract. The introduction of a separate licensing of outsourcing activities is inappropriate, given that it is applied to the most socially significant types of economic activity, which may also include outsourcing. Therefore, it is possible to increase licensing requirements for compliance with information security in existing licensed types of economic activities. It is advisable to state risk insurance for non-compliance with information security in the implementation of outsourcing in the most socially significant economic projects or within the framework of public-private partnership.

A promising direction can be to find out the specific content of the contract outsourcing and local acts, their relationship and interaction.

Keywords: outsourcing, outsourcing contract, information security, economic and legal means.